

กระบวนการพัฒนาเชิงพื้นที่ของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริก
เพื่อแก้ปัญหาความยากจนของราษฎรบนพื้นที่สูง

THE PROCESS OF AREA-BASED DEVELOPMENT OF PHRA BUNDIT ASA AND PHRA
DHAMMAJARIK FOR SOLUTIONS OF POVERTY OF HIGHLAND PEOPLE

พระครูสุตพัฒน์นอม (วรเมศร์ ผาคำ)¹ พระครูพิลาธธรรมากร (ณัฐพล ประชุมหะ)

สมบุญ ตาสนธิ, เทวัญ เอกจันทร์ และบัวสวรรค์ จันทร์พันดาว

Phrakhrusuttaputtanodom (Woramath Phakam)¹

Phrakhru Piladdhammakorn (Natthaphon Prachunha)

Somboon Tasonthi, Teawan Eakjan and Buaswan Junpundao

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus

Email:Pwp123@hotmail.com¹

Received 21 May 2023; Revised 11 January 2024; Accepted 30 December 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบทชุมชนของราษฎรบนพื้นที่สูง 2) เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาเชิงพื้นที่ของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาแนวความคิดการพัฒนาเชิงพื้นที่ตามแนวพระราชดำริเป็นกรอบการวิจัย มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 22 ราย ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัยมี 2 ชนิด 1) แบบสำรวจเชิงพื้นที่ 2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก นำมาวิเคราะห์ข้อมูลและบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) บริบทชุมชนของราษฎรบนพื้นที่สูงมีต้นทุนทางภูมิสังคมที่หลากหลาย จากข้อมูลพื้นฐานด้านหนี้สิน รายได้ อาชีพ ระดับการศึกษา พบว่าปัญหาความยากจนยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม รายได้ที่ไม่เพียงพอกับรายจ่าย มีหนี้สินสะสม ตามความเจริญทางวัตถุและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านปัจจัยสี่ที่มากขึ้นจากสิ่งแวดล้อมทางสังคม 2) กระบวนการพัฒนาเชิงพื้นที่ของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริก มี 4 ด้านตามแนวพระราชดำริ คือ การป้องกันการเสื่อมโทรมและพังทลายของดินโดยหญ้าแฝก การพัฒนาพื้นที่ป่าไม้ 3) ทฤษฎีใหม่ 4) การพัฒนาเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกร ประกอบกับพันธกิจของพระสงฆ์ที่เสริมความเข้มแข็งชุมชน ด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้วยหลักอานา 4 คือ (1) ทางกาย ด้วยหลักสุขภาวะ 5 อ คือ อาหาร อุดจระ อากาศ ออกกำลังกาย อารมณ์ (2) ทางใจ มีการสวดมนต์ในวันพระและวันสำคัญของ

ชุมชน (3) ทางสังคม มีกิจกรรมที่เกื้อกูลกันในชุมชนด้วยหลักสารถีธรรม (4) ทางปัญญา มีการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาให้เข้าใจหลักอริยสัจ 4

กระบวนการวิจัยนี้สามารถยกระดับไปสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนบนพื้นที่สูง เพื่อส่งเสริมสัมมาอาชีวะสร้างรายได้ให้ราษฎรบนพื้นที่สูงและกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากได้อีกระดับหนึ่ง

คำสำคัญ: กระบวนการพัฒนาเชิงพื้นที่; พระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริก; ปัญหาความยากจน; ราษฎรบนพื้นที่สูง

Abstract

The objectives of this research article are 1) to study the community context of people in the highlands 2) to study the spatial development process of Phra Bandit Asa and Phra Dhammajarik. It is qualitative research. Study the concept of spatial development according to royal initiatives as a research framework. There were a sample size of 22 people using the purposive selection method. There are 2 types of research tools: 1) spatial survey 2) in-depth interview. Data were analyzed and described descriptively.

The research results found that; 1) The community context of people in the highlands has various geo-social costs. From basic information on debt, income, occupation, education level It was found that the poverty problem has not been resolved in a concrete way. Income that is not sufficient to cover expenses Accumulated debt According to material prosperity and the development of infrastructure in the four factors that increase from the social environment. 2) The process of spatial development of Phra Bandit Asa and Phra Dhammajarik has 4 aspects based on Royal project : (1) prevention of soil degradation and erosion by vetiver grass, (2) development of forest restoration, (3) new theory, (4) development for self-sufficiency of farmer together with the mission of the monks to strengthen the community By improving the quality of life With the 4 principles of ¹prayer: 1) Physically, with the 5 principles of well-being: food, stool, air, exercise, emotions. 2) Mentally, there is a Dhamma recitation on Buddhist holy days and important days of the community. 3) Socially, there are activities that support each other in the community with principle of Saraniyadhamma 4) Intellectual: there is the practice of Vipassana meditation to understand the 4 Noble Truths.

Even this process has not been able to solve the poverty problem in a concrete way. But it can be elevated to eco-cultural tourism. and the development of community products

in the highlands to promote vocational rights, create income for the people in the highlands and stimulate the grassroots economics.

Keywords: process of area-based development; phra bundit asa and phra dhammajarik; solutions to poverty; highland people

บทนำ

ด้วยสภาพชุมชนบนพื้นที่สูงส่วนใหญ่มีความลาดชันเฉลี่ยมากกว่าร้อยละ 35 การคมนาคมมีความยากลำบาก และห่างไกลจากเมืองใหญ่ เป็นอุปสรรคหนึ่งในการพัฒนาระบบสวัสดิการขั้นพื้นฐานได้อย่างทั่วถึง ยังคงมีการลักลอบบุกรุกแผ้วถางพื้นที่ป่าเพื่อการเกษตรและสร้างที่อยู่อาศัยตามจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น และปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดในกลุ่มเยาวชน จากการรวบรวมและสังเคราะห์ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ ในมิติต่าง ๆ มีข้อเสนอให้ควรสนับสนุนใน 11 ประเด็น สกสว.(2022) ความสำคัญด้านที่ 8 เรื่องการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการผลิต ควบคู่กับการยกระดับรายได้และความกินดีอยู่ดี จำเป็นต้องดำเนินการอย่างคู่ขนานกับกลไกบริหารจัดการดิน น้ำ ป่า และระบบเกษตรทางเลือกกลุ่มชาติพันธุ์ ปกาเกอญอในการทำเกษตรวัฒนธรรม เพื่อยกระดับไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจจิตวิญญาณและการขับเคลื่อนเศรษฐกิจเชิงจิตวิญญาณ เป็นองค์ประกอบในกระบวนการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่บนพื้นที่สูง เพราะบริบทชุมชนของราษฎรบนพื้นที่สูงซึ่งมีต้นทุนทางภูมิสังคมที่หลากหลาย ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก ล้วนมีฐานะยากจนต่ำและมีรายได้กว่าเส้นยากจนพร้อมทั้งหนี้สินสะสม

ข้อมูลด้านกลุ่มคนจนเป้าหมาย คือ คนจนที่ต้องการความช่วยเหลือเร่งด่วน เนื่องจากเป็นคนที่ได้รับการสำรวจจากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน(จปฐ.)กรมการพัฒนาชุมชน และได้ลงทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐ กระทรวงการคลัง พบภาพรวมข้อมูลคนจนในประเทศไทย ปี 2566 มีจำนวนคนจนเป้าหมายจากระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (Thai People Map and Analytics Platform) ในประเทศไทย มีจำนวนคนจนเป้าหมาย 211,739 ราย จากประชากรสำรวจ 36,130,610 ราย บทความนี้ศึกษาชุมชนพื้นที่สูง 3 แห่ง คือ 1) บ้านดอกแดง ต.บ่อสลิ อ.ฮอด จ.เชียงใหม่ 2) บ้านห้วยบง ต.บ้านจันทร์ อ.กัลยาณิวัฒนา จ.เชียงใหม่ และ 3) บ้านวัดจันทร์ ต.บ้านจันทร์ อ.กัลยาณิวัฒนา จ.เชียงใหม่ พบว่ามีคนจนเป้าหมายในพื้นที่จ.เชียงใหม่ จำนวน 15,605 ราย จากประชากรสำรวจ 992,338 ราย ใน 25 อำเภอ โดยพบว่า อ.กัลยาณิวัฒนามีคนจนเป้าหมาย จำนวน 2,608 ราย จากประชากรสำรวจ 9,895 ราย และ อ.ฮอด มีคนจนเป้าหมาย 117 จำนวน 2,608 ราย จากประชากรสำรวจ 31,553 ราย ซึ่งข้อมูลเหล่านี้สามารถนำไปสู่แนวทางการแก้ปัญหาความยากจนในแต่ละมิติตามเกณฑ์ตัวชี้วัดความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ตามดัชนีความยากจน (Multidimensional Poverty Index: MPI) ใน 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านสุขภาพ ด้านความเป็นอยู่ ด้านการศึกษา ด้านรายได้ ด้านการเข้าถึงบริการรัฐ (<https://www.tpmap.in.th/2565/5025>).

บทความวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบทชุมชนของราษฎรบนพื้นที่สูง 2) เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาเชิงพื้นที่ของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างคือ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 22 ราย แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) พระบัณฑิตอาสา/พระธรรมจาริก 3 ราย 2) ผู้นำชุมชน/ปราชญ์ชาวบ้าน 3 ราย 3) ชาวบ้าน 12 ราย 4) ตัวแทนภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเชิงพื้นที่สูง 4 ราย ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด คือ 1) แบบสำรวจเชิงพื้นที่ 2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ดำเนินการวิจัยในพื้นที่อาศรมจำนวน 3 แห่ง ในเขตภาคเหนือตอนบน ดังนี้ 1) อาศรมพระบัณฑิตอาสาบ้านดอกแดง ต.บ่อสลี อ.ฮอด จ.เชียงใหม่ 2) อาศรมพระบัณฑิตอาสาบ้านห้วยบง ต.บ้านจันทร์ อ.กัลยาณิวัฒนา จ.เชียงใหม่ และ 3) อาศรมพระธรรมจาริกบ้านวัดจันทร์ ต.บ้านจันทร์ อ.กัลยาณิวัฒนา จ.เชียงใหม่ การเก็บข้อมูลนี้ทำให้ทราบถึงปัญหาในแต่ละมิติของชุมชน

ทั้งนี้กระบวนการพัฒนาของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริก ได้มุ่งเน้นการปฏิบัติงานเพื่อช่วยเหลือราษฎรบนพื้นที่สูง ส่งเสริมให้ชุมชนบนพื้นที่สูงสามารถพึ่งพาตนเองได้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สอนองพระบรมราโชวาทของในหลวงรัชกาลที่ 9 เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2535 มีความว่า“...ถ้าประชาชนทุกคนมีความเป็นอยู่ที่ดีแล้ว ความสงบและความเจริญย่อมจะเป็นผลก่อเกิดตามมาอย่างแน่นอน จึงอาจพูดได้ว่า การพัฒนาคือการทำสงครามกับความยากจน เพื่อความอยู่ดีกินดีของประชาชนโดยตรง...” งานวิจัยนี้จึงได้นำเสนอ การพัฒนาเชิงพื้นที่ตามแนวพระราชดำริและกระบวนการพัฒนาเชิงพื้นที่ของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริก เพื่อแก้ปัญหาความยากจนของราษฎรบนพื้นที่สูงบนฐานข้อมูลบริบทชุมชนของราษฎรบนพื้นที่สูง ให้สามารถต่อยอดไปสู่การสร้างรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเพื่อศึกษาบริบทชุมชนของราษฎรบนพื้นที่สูง
2. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาเชิงพื้นที่ของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริก

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมโดยแบ่งประเด็นดังนี้ 1) การพัฒนาเชิงพื้นที่สูง 2) การประกาศพระพุทธรูปศาสนาบนพื้นที่สูง 3) กระบวนการพัฒนาของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริก 4) การแก้ปัญหาความยากจนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5) การแก้ปัญหาความยากจนในทางพระพุทธศาสนา พบว่าแม้กระบวนการนี้ยังไม่สามารถแก้ปัญหาความยากจนได้อย่างเป็นรูปธรรม แต่สามารถยกระดับไปสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนบนพื้นที่สูง เพื่อส่งเสริมสัมมาอาชีพสร้างรายได้ให้ราษฎรบนพื้นที่สูงและกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากได้ ตามศาสตร์พระราชากับการพัฒนาเชิงพื้นที่ ซึ่งมี 6 ด้าน สำนักกรรมาธิการ (2017) ดังนี้ 1) ศาสตร์พระราชาวาดด้วยการจัดการน้ำ ด้าน (1) ฝายต้นน้ำลำธาร (2) ฝนหลวง (3) เขื่อน อ่างเก็บน้ำ (4) ฝาย เขื่อนทดน้ำ หรือ ประตุนระบายน้ำ (5) แก้มลิง (6) เครือข่ายอ่างเก็บน้ำ (อ่างพวง) (7) ระบบระบายน้ำ เช่น คลองลัด คลองผันน้ำ (8) การบำบัดน้ำเสียด้วยวิธีทางธรรมชาติ 2) ศาสตร์พระราชาวาดด้วยการจัดการดิน ด้าน 1) การพัฒนาทรัพยากรดินตามศาสตร์พระราชา คือพระราชดำริเกี่ยวกับ “เกษตรทฤษฎีใหม่” พระราชดำริเกี่ยวกับ “เศรษฐกิจพอเพียง” พระราชดำริเกี่ยวกับ “แก้มลิงดิน” พระราชดำริเกี่ยวกับ “การห้ามดิน” พระราชดำริเกี่ยวกับ “การปลูกหญ้าแฝกเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ” พระราชดำริเกี่ยวกับ “การปลูก

พืชตระกูลถั่วบำรุงดิน” พระราชดำริเกี่ยวกับ “การจัดพัฒนาที่ดินตามพระราชประสงค์” คือ (1) การพัฒนาทรัพยากรดินในภาคเหนือ (2) การพัฒนาทรัพยากรดินภาคกลาง (3) การพัฒนาทรัพยากรดินภาคตะวันออก (4) การพัฒนาทรัพยากรดินภาคใต้ 3) ศาสตร์พระราชาวาดด้วยการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ (1) การสร้างความเข้าใจในสรรพสิ่ง (2) การเข้าถึงการจัดการอย่างแท้จริง (3) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎร (4) การจัดการมลพิษในสิ่งแวดล้อมโดยใช้ธรรมปราบอธรรม (5) การพัฒนาอย่างยั่งยืน 4) ศาสตร์พระราชาวาดด้วยนวัตกรรม ด้าน (1) หย้าแฝก (2) การตัดแปรสภาพอากาศเพื่อให้เกิดฝน (ฝนหลวง) 3) การใช้ น้ำมันกลั่นบริสุทธิ์เป็นน้ำมันเชื้อเพลิงสำหรับเครื่องยนต์ดีเซล (3) เครื่องกลเติมอากาศที่ผิวน้ำหมุนช้าแบบทุ่นลอย หรือที่รู้จักว่า “กังหันน้ำชัยพัฒนา” (4) เครื่องกลเติมอากาศแบบอัดอากาศและดูดน้ำ (5) การใช้ น้ำมันกลั่นบริสุทธิ์เป็นน้ำมันหล่อลื่นสำหรับเครื่องยนต์สองจังหวะ (6) ภาชนะรองรับของเสียที่ขับออกจากร่างกาย (7) อุปกรณ์ควบคุมการปลักตันของเหลว (8) การปรับปรุงสภาพดินเปรี้ยวเพื่อให้เหมาะแก่การเพาะปลูก (โครงการแก้มดิน) (9) ระบบปรับปรุงคุณภาพน้ำด้วยรางพีชร่วมกับเครื่องกลเติมอากาศ (10) ระบบโครงสร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้าพลังงานจลน์และชุดสำเร็จเครื่องกำเนิดไฟฟ้าพลังงานจลน์หรือที่เรียกว่า “อุทกพลวัต” 5) ศาสตร์พระราชาวาดด้วยเกษตรทฤษฎีใหม่ ด้าน (1) เกษตรทฤษฎีใหม่ตามศาสตร์พระราชา (2) ศาสตร์พระราชาด้านการสหกรณ์ 6) การดำเนินการศาสตร์พระราชาวาดด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้าน (1) การศึกษาโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่มีการพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area – Based Approach) ให้ขับเคลื่อนต่อไปอย่างยั่งยืนเป็นรูปธรรมใน 4 ภูมิภาค (2) การศึกษาดูงานในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินิคมหลักและศูนย์ย่อย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและสนับสนุนโครงการพระราชดำรินิคมหลักและศูนย์ย่อย 3 ภูมิภาคข้างต้น และเพิ่มเติมอีกจำนวน 3 โครงการ (3) แนวทางในการสนับสนุนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินิคมหลักและศูนย์ย่อย 3 ภูมิภาค

องค์ความรู้ตามศาสตร์พระราชามาจากแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนามาจากพระราชดำรินิคมหลักและศูนย์ย่อย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ที่ได้พระราชทานไว้ กว้างขวางและหลากหลายมิติครอบคลุมและเกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาหลายสาขา เพื่อสงเคราะห์ช่วยเหลือและยกระดับคุณภาพชีวิตของพสกนิกร แนวคิดและทฤษฎีที่ทรงคิดค้นขึ้นด้วยพระอัจฉริยภาพและพระปรีชาสามารถ ไม่จำกัดเฉพาะในเรื่องของการเกษตรกรรม เช่น น้ำ ดิน อากาศ และการเพาะปลูกเท่านั้น แต่ยังรวมถึงเรื่องของการบริหารจัดการ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาสังคมและการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน เป็นศาสตร์แห่งเสาหลักความอยู่ดีมีสุข ที่เสริมสร้างความมั่นคงทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมแก่ประเทศชาติเป็นส่วนรวม เป็นบุคคลต้นแบบของโลกในด้านการพัฒนาเชิงพื้นที่และคุณภาพชีวิตให้อยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืนตามเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาแนวคิดการพัฒนาเชิงพื้นที่ตามแนวพระราชดำรินิคมหลักและศูนย์ย่อย

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างคือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ 1) พระบัณฑิตอาสา/พระธรรมจาริก 3 ราย 2) ผู้นำชุมชน/ปราชญ์ชาวบ้าน 3 ราย 3) ชาวบ้าน 12 ราย และ 4) กลุ่ม

ตัวแทนภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเชิงพื้นที่สูง 4 ราย รวมจำนวน 22 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจงโดยมีพระสงฆ์ในอาศรมและผู้นำชุมชนร่วมเสนอรายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ชนิด ได้แก่ 1) แบบสำรวจเชิงพื้นที่ ใช้ศึกษาบริบทชุมชนบนพื้นที่สูงเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของอาศรมพระบัณฑิตอาสา/พระธรรมจาริก และข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและผลิตภัณฑ์ชุมชนใช้ศึกษาบริบทชุมชนบนพื้นที่สูง 2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาเชิงพื้นที่ของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริก และการสร้างต้นแบบการพัฒนาเชิงพื้นที่ของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริกเพื่อแก้ปัญหาความยากจนของราษฎรบนพื้นที่สูง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ทำการรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยคณะผู้วิจัย ใน 3 ชุมชน คือ 1) อาศรมพระบัณฑิตอาสาบ้านดอกแดง ต.บ่อสลี อ.ฮอด จ.เชียงใหม่ 2) อาศรมพระบัณฑิตอาสาวัดห้วยบง ต.บ้านจันทร์ อ.กัลยาณิวัฒนา จ.เชียงใหม่ 3) อาศรมพระธรรมจาริกวัดจันทร์ ต.บ้านจันทร์ อ.กัลยาณิวัฒนา จ.เชียงใหม่ ระหว่างเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2565

ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล แล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

จากการศึกษากระบวนการพัฒนาเชิงพื้นที่สูงของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริกของทั้ง 3 อาศรม ด้วยเครื่องมือวิจัยคือแบบสำรวจเชิงพื้นที่และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ชาวบ้านมีความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน เช่น การออกแบบสินค้า การยกระดับคุณภาพสินค้า แต่ทั้งนี้กระบวนการพัฒนาของพระสงฆ์ยังไม่ได้เกื้อกูลหรือเชื่อมโยงไปสู่การสร้างรายได้หรือส่งเสริมอาชีพในชุมชน เพื่อหนุนเสริมการแก้ปัญหาความยากจนของราษฎรบนพื้นที่สูง แม้พระสงฆ์ในอาศรมบนพื้นที่สูงนั้นเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจและปัญญาทางธรรมในการดำเนินชีวิตอย่างปกติสุข แต่เนื่องด้วยข้อจำกัดในพระวินัยสงฆ์หม่อมมฆิมศีลในพรหมชาลสูตร ซึ่งต้องงดเว้นวิถีชีวิตและการกระทำอันเป็นของชาวบ้าน คือ งดเว้นกิจกรรม ความเคยชิน หรือการใช้ชีวิตแบบชาวบ้านต่างๆ เช่น การค้าขาย การหุงต้มอาหาร การใช้เสื้อผ้าอย่างคลุ่หู้สัถ์ กระบวนส่งเสริมอาชีพการแปรรูปกาแฟบนพื้นที่สูง มีชาวบ้านบางส่วนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องบางคนเห็นว่า พระสงฆ์นักพัฒนาไม่ควรมีส่วนร่วมในการระดมความคิดในขั้นตอนการพัฒนาและส่งเสริมด้านการตลาดและการจำหน่าย เพราะอาจจะมีความข้องแวะและครุ่นคิดเรื่องเงิน แม้จะเป็นประโยชน์เพื่อส่วนรวมในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนก็ตาม เนื่องจากอาจจะเป็นเหตุกระตุ้นพระสงฆ์ให้เกิดความเสื่อมในการรักษาพระวินัยได้

1. บริบทชุมชนของราษฎรบนพื้นที่สูง มีต้นทุนทางภูมิสังคมที่หลากหลาย จากข้อมูลพื้นฐานด้านหนี้สิน รายได้ อาชีพ ระดับการศึกษา พบว่าปัญหาความยากจนยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม รายได้ที่ไม่เพียงพอกับรายจ่าย มีหนี้สินสะสม ตามความเจริญทางวัตถุและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านปัจจัยสี่ที่มากขึ้นจากสิ่งแวดล้อมทางสังคม จากการศึกษาพบว่าการพัฒนาเชิงพื้นที่ตามบริบทชุมชนและภูมิสังคม อาศัยกระบวนการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ที่ตามแนวคิดทฤษฎีอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มุ่งเป้าการพัฒนาใน 4 ด้าน (จากแนวคิด 16 ด้าน) ดังนี้ 1) การป้องกันการเสื่อมโทรมและพังทลายของดินโดยหญ้าแฝก 2) การพัฒนาพื้นที่ป่าไม้ 3) ทฤษฎีใหม่ : การบริหารจัดการที่ดินเพื่อการเกษตร 4) การพัฒนาเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกร

ทั้งนี้แนวทางในการแก้ปัญหาคความยากจนนั้น สามารถวัดได้จากดัชนีความยากจนหลายมิติ หรือ ดัชนี MPI (Multidimensional Poverty Index) ที่พิจารณาจาก 5 มิติ ได้แก่ 1) ด้านสุขภาพ 2) ด้านความเป็นอยู่ 3) ด้านการศึกษา 4) ด้านรายได้ และ 5) ด้านการเข้าถึงบริการรัฐ ซึ่งคนจน 1 คน อาจมีปัญหาได้มากกว่า 1 ด้าน ฉะนั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงต้องสมดุลในด้านอื่นด้วย เช่น คุณภาพทางใจ สังคม และปัญญา ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการพัฒนาด้วยหลักพุทธธรรมหนุนเสริมการแก้ปัญหาคความยากจนบนพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน

2. กระบวนการพัฒนาเชิงพื้นที่ของพระบัติตตอาสาและพระธรรมจาริก จากการวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาเชิงพื้นที่ของพระบัติตตอาสาและพระธรรมจาริกของทั้ง 3 อาศรม พบว่ามีทั้งจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค โอกาส คือ 1) จุดแข็ง การยอมรับพระสงฆ์จากชุมชนซึ่งส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ทำให้ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านในกิจกรรมส่วนรวม 2) จุดอ่อน ขาดกิจกรรมการอบรมองค์ความรู้ต่างๆ ที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี และเครือข่ายที่กว้างขวางในการเชื่อมโยงการพัฒนาเชิงพื้นที่ไปสู่ภาคเอกชน 3) อุปสรรค ระยะทางที่ห่างไกลและการเดินทางเข้าถึงพื้นที่ที่ใช้ระยะเวลานานและยากลำบาก มีต้นทุนการเดินทางในการพัฒนา และข้อจำกัดบางประการในพระวินัยที่กำหนดขอบเขตและข้อจำกัดบทบาทของสงฆ์ต่อสังคม 4) โอกาส แม้กระบวนการพัฒนาเชิงพื้นที่ของพระบัติตตอาสาและพระธรรมจาริก มีทั้งจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค โอกาส แต่จากการศึกษาพบว่ากระบวนการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่บนพื้นที่สูงนอกจากการให้ความช่วยเหลือด้านโครงสร้างพื้นฐานด้านปัจจัยสี่และการประกอบอาชีพ พบว่าชุมชนทั้ง 3 แห่ง มีกระบวนการพัฒนาตามแนวคิดทฤษฎีอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ใน 4 ด้าน คือ 1) การจัดการน้ำ 2) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3) เกษตรทฤษฎีใหม่ 4) ประโยชน์ของเศรษฐกิจพอเพียง

กระบวนการทั้ง 4 ด้านนี้หนุนเสริมการปฏิบัติงานเพื่อช่วยเหลือราษฎรบนพื้นที่สูง เช่น เผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชุมชนบนพื้นที่สูง ส่งเสริมด้านการศึกษาแก่เยาวชน สงเคราะห์ การลด ละ เลิกอบายมุข ยาเสพติด ร่วมอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม ประเพณี จัดกิจกรรมในการส่งเสริมความสามัคคีในชุมชน การสงเคราะห์ชาวบ้าน การพัฒนาอาศรมให้เป็นศูนย์การเรียนรู้และเป็นแบบอย่างในด้านต่าง ๆ ร่วมกับชุมชน การจัดกิจกรรมในวันสำคัญของชาติและศาสนาอย่างสม่ำเสมอ การออกเยี่ยมเยียน ให้คำปรึกษา และสงเคราะห์ผู้ยากไร้ในชุมชนตามความเหมาะสม การจัดทำข้อมูลชุมชนและขยายพื้นที่การปฏิบัติงาน อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่นการบวชป่า พิธีบูชาเลี้ยงผีต้นน้ำ เป็นต้น แม้พันธกิจต่างๆของพระสงฆ์ยังไม่ได้มุ่งเน้นพัฒนาหรือหนุนเสริมเรื่องเศรษฐกิจชุมชน

จากการศึกษาได้พบว่า กระบวนการพัฒนาที่เกื้อกูลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักภาวา 4 ประกอบด้วย 1) การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางกาย ส่งเสริมหลักสุขภาวะชุมชน 5 ด้าน คือ 1) อาหาร 2) อากาศ 3) อากาศ 4) ออกกำลังกาย 5) อารมณ์ 2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางใจ มีการสวดมนต์ธรรมในวันพระ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เทศกาล และงานพิธีกรรมสำคัญ เป็นที่พึ่งพิงทางใจในยามชาวบ้านได้รับความเดือดร้อนหรือใจจากภัยภายในและภายนอก 3) การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางสังคม ใช้การเกื้อกูลกันในสังคมเป็นกลไกสำคัญในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง ด้วยการมุ่งเป้าไปที่สันติสุขในชุมชนด้วยสารณียธรรม 4) การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางปัญญา มีกิจกรรมการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาสำหรับคนทุกกลุ่มวัย เพื่อฝึกพัฒนาปัญญาในการดำเนินชีวิต ด้วยสังคหวัตถุ 4

กระบวนการพัฒนาเชิงพื้นที่ของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริก จึงต้องอาศัยกลไกที่หนุนเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สมดุลทุกด้านอย่างยั่งยืน จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูงของโครงการพระธรรมจาริกในพื้นที่ภาคเหนือ พระอรุณเมธี พุทธิภัทรานนท์ (2014-2015) พบว่า 1) ปัจจัยด้านการดำเนินงานเป็นทีมส่งผลอยู่ในระดับมากที่สุด คือ การทำงานเป็นทีมของพระธรรมจาริกกับแกนนำและชาวบ้านในชุมชน 2) องค์ประกอบที่ส่งผล ได้แก่ การสร้างบุคลากรและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในทีมงาน 3) ด้านศักยภาพพระธรรมจาริก องค์ประกอบที่ส่งผล ได้แก่ ประสพการณ์ทำงานของพระธรรมจาริกและการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน 4) ปัจจัยการมีส่วนร่วม องค์ประกอบที่ส่งผล ได้แก่ การมีส่วนร่วมวางแผน/ร่วมตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมดำเนินการ/ร่วมรับผิดชอบ ระหว่างพระธรรมจาริก แกนนำชุมชน และชาวบ้านในการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง

การพัฒนาชุมชนพื้นที่สูงตามแนวคิดทฤษฎีอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรบนพื้นที่สูงของชุมชนทั้ง 3 แห่ง สามารถยกระดับและเชื่อมโยงไปสู่การท่องเที่ยวเชิงด้านอาหารปลอดภัย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม เป็นโอกาสและจังหวะของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริก พัฒนาไปสู่การแก้ปัญหาความยากจนได้ เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนบนพื้นที่สูง เพื่อส่งเสริมสัมมาอาชีพให้ราษฎรบนพื้นที่สูงและกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชนได้ ฉะนั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงต้องสมดุลในด้านอื่นด้วย เช่น คุณภาพทางใจ สังคม และปัญญา ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการพัฒนาของด้วยหลักพุทธธรรมหนุนเสริมการแก้ปัญหาความยากจนบนพื้นที่สูงได้อย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นพันธกิจของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริก ผู้เป็นเสมือนเป็นนักสังคมสงเคราะห์ มีเมตตาช่วยบรรเทาทุกข์ให้ราษฎร สมกับเป็นสาวกผู้สืบสานงานพระพุทธศาสนา ดังพุทธปรารภของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงตรัสไว้ว่า “จรถ ภิกขเว จาริกิ พุทฺชนฺทิตาย พุทฺชนฺสุขาย โลกานุกมฺปาย อตฺถายทิตาย สุขาย เทวมนุสฺसानํ แปลว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเที่ยวจาริกไป จงแสดงธรรมเพื่อประโยชน์แก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์แก่อกุล เพื่อความสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย” เช่นนี้

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้พบว่าประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผลในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. บริบทชุมชนของราษฎรบนพื้นที่สูง บริบทชุมชนของราษฎรบนพื้นที่สูงมีต้นทุนทางภูมิสังคมที่หลากหลาย จากข้อมูลพื้นฐานด้านหนี้สิน รายได้ อาชีพ ระดับการศึกษา พบว่าปัญหาความยากจนยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม รายได้ที่ไม่เพียงพอกับรายจ่าย มีหนี้สินสะสม ตามความเจริญทางวัตถุและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านปัจจัยสี่ที่มากขึ้นจากสิ่งแวดล้อมทางสังคม จากการศึกษาพบว่าการพัฒนาเชิงพื้นที่ตามบริบทชุมชนและภูมิสังคม อาศัยกระบวนการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ตามแนวคิดทฤษฎีอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มุ่งเป้าการพัฒนาใน 4 ด้าน (จากแนวคิด 16 ด้าน) ดังนี้ 1) การป้องกันการเสื่อมโทรมและพังทลายของดินโดยหญ้าแฝก 2) การพัฒนาพื้นที่ป่าไม้ 3) ทฤษฎีใหม่ : การบริหารจัดการที่ดินเพื่อการเกษตร 4) การพัฒนาเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกร สอดคล้องกับแนวคิดระบบเกษตรทางเลือกกลุ่มชาติพันธุ์ปกาสัยในการทำเกษตรวัฒนธรรม เพื่อยกระดับไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจจิตวิญญาณและการขับเคลื่อนเศรษฐกิจเชิงจิต

วิญญาน มีกลไก 6 ด้าน คือ 1) กลไกทางความเชื่อ พิธีกรรม และคำสอนจากบรรพบุรุษ 2) กลไกทางกฎระเบียบจากภาครัฐและชุมชนร่วมกัน 3) กลไกการประสานเครือข่ายผู้ใช้น้ำจากคนต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ 4) กลไกด้านการทำเกษตรอินทรีย์หรือเกษตรวัฒนธรรม 5) กลไกด้านส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ 6) กลไกจากการเฝ้าระวังไฟฟ้า ดังเช่นตัวอย่างจากชุมชนบ้านดอกแดง ต.บ่อสลี อ.ฮอด จ.เชียงใหม่ ได้มีกลไกบริหารจัดการดิน น้ำ ป่า และระบบเกษตรทางเลือกกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอในการทำเกษตรวัฒนธรรม ซึ่งเป็นกลไกสร้างความเข้มแข็งพื้นฐานของชุมชนบนพื้นที่สูงไปสู่การยกระดับเศรษฐกิจชุมชนได้ เชื่อมโยงกับการศึกษารูปแบบการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากในเขตอุทยานธรณีโลกสตูล ณรงค์ฤทธิ์ พุ่มปรี (2023) พบว่าองค์ประกอบหลักมี 4 ด้าน คือ 1) ด้านศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน 2) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่าย 3) ด้านการสร้างการรับรู้ในคุณค่าที่เป็นประโยชน์ 4) ด้านสาธารณะประโยชน์และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รูปแบบการพัฒนานี้จะสามารถเป็นแนวทางในการพัฒนาที่มุ่งเน้นการเพิ่มศักยภาพชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็งได้อย่างมีประสิทธิภาพ

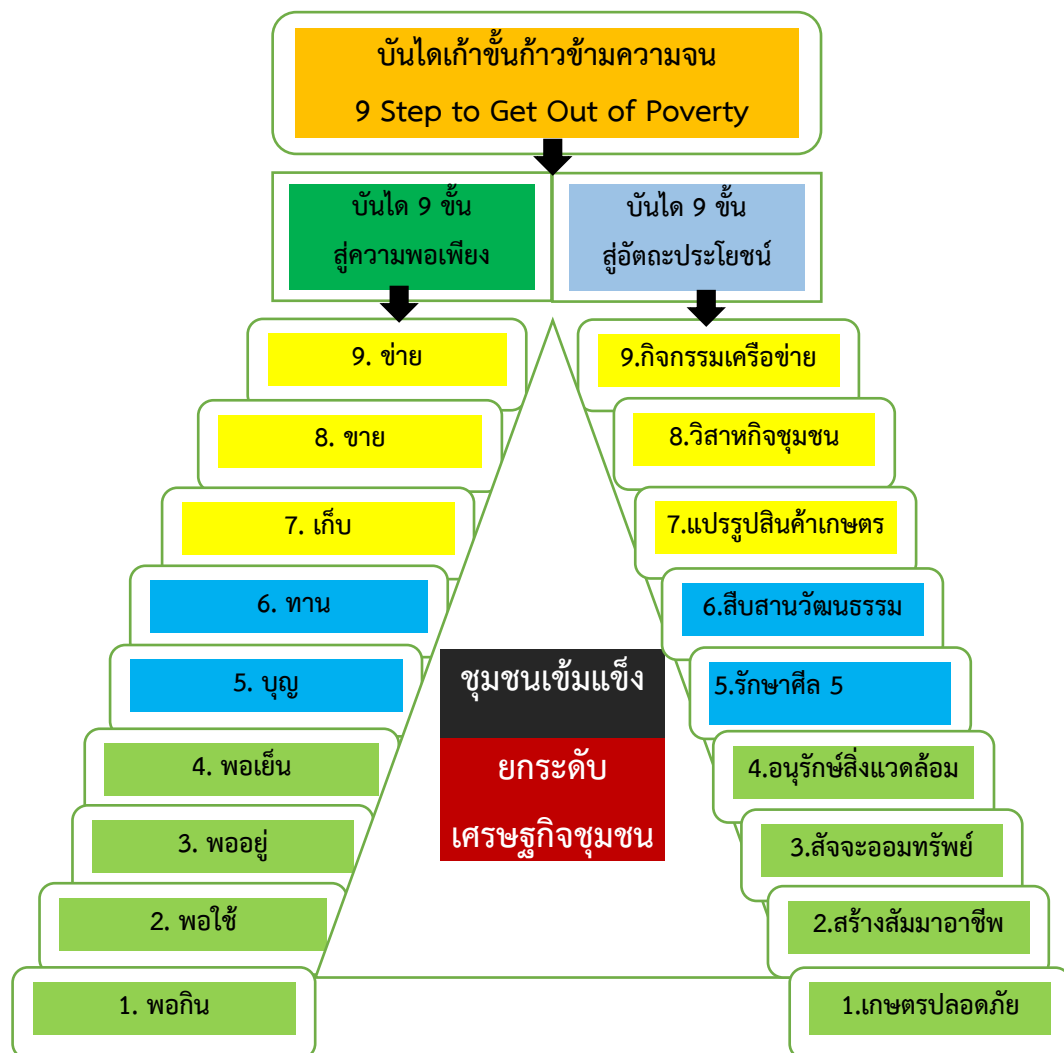
2. กระบวนการพัฒนาเชิงพื้นที่ของพระบันฑิตอาสาและพระธรรมจาริก ทั้ง 3 ชุมชนน้อมนำแนวคิดการพัฒนาตามพระราชดำริ มี 4 ด้าน คือ 1) การป้องกันการเสื่อมโทรมและพังทลายของดินโดยหญ้าแฝก เนื่องจากพื้นที่สูงมีความลาดชันมากกว่าร้อยละ 35 มักเกิดปัญหาน้ำดินตามไหล่เขาพังทลายในช่วงฤดูฝน น้ำป่าไหลหลากรุนแรงทะลักหรือน้ำป่าพัดพาบ้านเรือน เรือกสวนไร่นาเสียหาย และถนนหนทางเส้นทางสัญจรในชุมชนถูกตัดขาด ไม่สามารถกักเก็บน้ำตามธรรมชาติไว้ใช้ในยามฤดูแล้ง 2) การพัฒนาพื้นที่ป่าไม้ เนื่องจากพื้นที่สูงมีอากาศหนาวเย็นมาก เหมาะแก่การเติบโตของต้นสนซึ่งในฤดูแล้งจะกลายเป็นเชื้อเพลิงของไฟฟ้าในทุกๆ ปี เป็นปัญหาหมอกควันไฟสะสมสร้างปัญหามลพิษ และการลักลอบตัดไม้เพื่อการค้ำจุนขายทุน การบวชป่า การเลี้ยงผีต้นน้ำ จึงเป็นกิจกรรมที่รวมความเชื่อและศรัทธาในพระพุทธศาสนาร่วมกับวิถีชุมชน ในการรักษาผืนป่าซึ่งเป็นพื้นที่ต้นน้ำของแม่น้ำลำธารหลายสาย และป่าเป็นพื้นที่อาศัยของกาแฟ ชา และผลไม้เมืองหนาวซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจ 3) ทฤษฎีใหม่ คือ การทำการเกษตรในพื้นที่ขนาดเล็ก ประมาณ 15 ไร่ ด้วยการแบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย นา ข้าว 30% สระน้ำ 30% พืชไร่พืชสวน 30% อีก 10% สำหรับสร้างบ้านและเลี้ยงสัตว์ เพื่อให้เกษตรกรสามารถเลี้ยงตัวเองได้ และมีน้ำใช้เพื่อการเพาะปลูกตลอดทั้งปี เนื่องจากชุมชนพื้นที่สูงมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเนินเขาลาดเอียง และชุมชนอยู่ห่างไกลจากตัวเมือง อาหารเป็นปัจจัย 4 จึงจำเป็นมากในการดำเนินชีวิตให้อยู่อย่างพึ่งตนเองได้ 4) การพัฒนาเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกร โดยน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในวิถีดำเนินชีวิต

กระบวนการเหล่านี้ประกอบกับศักยภาพในพันธกิจของพระสงฆ์ช่วยเสริมความเข้มแข็งชุมชน ด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้วยหลักภavana 4 คือ 1) ทางกาย ด้วยหลักสุขภาวะ 5 อ คือ อาหาร อูจจาระ อากาศ ออกกำลังกาย อารมณ์ 2) ทางใจ มีการสวดมนต์ธรรมในวันพระและวันสำคัญของชุมชน 3) ทางสังคม มีกิจกรรมที่เกื้อกูลกันในชุมชนด้วยสารณียธรรม 4) ทางปัญญา มีการปฏิบัติวิปัสสนาภavana ให้เข้าใจหลักอริยสัจ 4 ซึ่งกระบวนการเหล่านี้สอดคล้องกับแนวคิดการเสริมสร้างรูปแบบและเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมจาริกในสังคมไทย พระอุดมบัณฑิต (สมศักดิ์ สุทธิญาณเมธี) (2023) มีการเสริมสร้างรูปแบบ 4 แบบคือ 1) รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยทั่วไป 2) รูปแบบในการใช้หลักสาธารณสงเคราะห์ 3) รูปแบบ

การสร้างภาคีเครือข่ายการทำงานอย่างมีส่วนร่วม 4) รูปแบบใช้กิจกรรมนำศรัทธาร่วมกับเครือข่ายเชิงพื้นที่ เครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรม และเครือข่ายแบ่งตามโครงสร้างหน้าที่ จะเห็นว่ากระบวนการพัฒนาของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริก คือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในชุมชนบนพื้นที่สูง การบริการสังคม การฟื้นฟูอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ได้นำเอาหลักพุทธธรรมเป็นเครื่องมือผ่านกิจกรรมที่หลากหลายในการพัฒนาด้านจิตใจ และเป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ชุมชน บทบาทดังกล่าวนี้สืบเนื่องมาแต่ครั้งพุทธกาล ในการประชุมปฐมนิเทศสำหรับพระธรรมทูตรุ่นแรกจำนวน 60 รูป โดยใช้วิธีกำหนดพื้นที่ที่จะปฏิบัติงานเป็นหลัก แล้วจัดวางกำลังพระธรรมทูตให้เหมาะสมตามสมรรถภาพของพระธรรมทูตตามสภาพปัญหาของแต่ละพื้นที่

สรุปองค์ความรู้

การวิจัยนี้ได้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่จากกระบวนการพัฒนาเชิงพื้นที่ของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริกเพื่อแก้ปัญหาความยากจนของราษฎรบนพื้นที่สูง เป็นรูปแบบ **บันไดเก้าขั้นก้าวข้ามความจน** ดังนี้

Picture 1 : Model of 9 Step to Get Out of Poverty

รูปแบบ **บันไดเก้าขั้นก้าวข้ามความจน** ดังกล่าวนี้อาจนำไปถ่ายทอดและใช้ประโยชน์ในเชิงหลักการและการปฏิบัติเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ในชุมชนอื่นๆได้ เชื่อมโยงไปสู่การท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงนิเวศและวัฒนธรรม หรือการท่องเที่ยวด้านอาหารปลอดภัย และต่อยอดด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนบนพื้นที่สูงจากต้นทุนทางวัฒนธรรมหรือภูมิสังคมที่มีอัตลักษณ์ เป็นแนวทางช่วยเสริมสร้างรายได้ให้ราษฎรบนพื้นที่สูงและกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากได้ โดยหลักการพึ่งพาตนเองตามหลักพระพุทธศาสนาและแนวพระราชดำริของในหลวงรัชกาลที่ 9 ได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. **ข้อเสนอแนะจากการวิจัย** มหาเถรสมาคมหรือสถาบันการศึกษาทางพระพุทธศาสนาควรให้ความสนใจและสนับสนุนงบประมาณร่วมกับหน่วยงานการปกครองระดับชุมชน ในการจัดหลักสูตรการสอนประกาศนียบัตร หรือการอบรม เกี่ยวกับการพัฒนาเชิงพื้นที่สูง หรือการพัฒนาชุมชนของพระพระบัณฑิตอาสา และพระธรรมจาริก เนื่องจากกระบวนการทำงานของพระสงฆ์บนพื้นที่สูงมีความสำคัญและมีบทบาทเสมือนผู้นำท้องถิ่น เปรียบเหมือนผู้นำชุมชนในภาครัฐที่มีศักยภาพแต่ขาดการสนับสนุนและส่งเสริม

2. **ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** ภาครัฐควรจัดสรรงบประมาณในการสร้างความเข้มแข็งด้านการศึกษา เช่น พัฒนาศูนย์เรียนรู้ชุมชนที่เชื่อมโยงกับเครือข่ายภาคการศึกษาในระบบออนไลน์ และระบบสาธารณสุขชุมชนเพิ่มจากการรักษาตามประเพณี เพราะปัจจุบันมีโรคภัยรุนแรงและร้ายแรงมากมาย ที่มีความยากลำบากในการป้องกัน แก้ไข รักษา และควบคุม

3. **ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย** ควรศึกษาวิจัยต่อไปในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเชิงพื้นที่ของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริกกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักสหประชาชาติ Sustainable Development Goals

References

- Commissioner's Office 1, Report on progress of the committee to drive the continuation of the royal science, (2017). Office of the Secretariat of the House of Representatives. Perform duties at the Secretariat of the National Reform Steering Assembly.
- Narongrit Thungpruesomkiat Saithanu, Thaweesak Putsukkee and Natthaphan Khecharanan, (2023). Community enterprise development model for upgrading the grassroots economy. In the Satun Global Geopark area, in the MCU Buddhapanya Review Journal, Year 8, Issue 5.
- NRCT, (2021). Ethnic groups in Thailand: Research and challenges
- Phra Arunmethi Phutthipattranon, (2014-2015). Factors affecting the development of communities in the highlands of the Phra Dhammajarik project in the northern region, in the Far Eastern University Academic Journal, Vol. 8 Issue 2, December May.

Phra Udom Bundit (Somsak Sudthiyanamethee), (2022). Model and network of proactive propagation of Buddhism, in MCU Journal of Social Development, Year 7, Issue 2, May - August.

Somdet Phra Phutthakosajarn (P.A. Payutto), (2018). Buddhist Dictionary, Compiled Edition, 31st edition, Bangkok: P.A.T.,.

Source. <https://www.tpmmap.in.th/2565/5025>. [29 Oct. 2023]

